

KIMLE LADISLAV

A SZAKKÖZÉPISKOLAI OKTATÁS JELENLEGI ÁLLAPOTA SZLOVÁKIÁBAN

Rögtön a bevezetőben szeretném hangsúlyozni, hogy az egész szlovákiai iskolarendszerhez hasonlóan a szakközépiskolai oktatás is nagyon zavaros időszakot él át. Jellemző vonása valamilyen ideál, optimális megoldás szüntelen keresése, amelyet persze mindeddig senki szakmailag egyértelműen nem definiált. Az egyik legnagyobb problémának nyilván Szlovákia arculatlan gazdasága tűnik, az iparágak sokfélesége, s főleg egyik-másikuk fejlődésének bizonytalan jövője. Ideillő példa az egyes kerületi önkormányzatok által évente megszabott középiskolai teljesítményterv, amely sem releváns adatokkal, sem a nemzetgazdaság szükségleteivel nincs alátámasztva. Sok esetben nyilvánvaló a többéves beidegződés vagy a tehetetlenség a tanulók és az osztályok számát illetően, s esetenként talán az iskolaigazgatók és a megyei képviselők egyébként helyénvaló „lobbitevékenysége” is. Oktatásunk

sajnos már néhány éve ebben a kaoszban él, s fejlődésének kiszámíthatóbbá tételét nem segítik azok az intézmények sem, amelyeket az iskolaügyi minisztérium éppen erre a célra hozott létre – az Állami Szakképesítő Intézet, a Tudományos-Műszaki Információs Központ, az Állami Pedagógiai Intézet, stb.

Ebből a lehangoló helyzetből az ún. duális képzés bevezetése volna a megváltás és a kiút, vagyis azé a rendszeré, amely az évekkel ezelőttil kopírozta többé-kevésbé, s amelyet a szakemberek messze határainkon túl is irigyeltek. A gyakorlatba vezetése azonban nagyon kaotikus, módszertanilag és perszónálisan előkészítetlen, és főleg megfelelő pénzügyi fedezet nélküli.

Ennek a folyamatnak a fő mozgatóerejét azoknak a munkáltatóknak kellene képezniük, akik a leginkább kritizálják a szakközépiskolák végzőseinek képesítését, elégtelen felkészültségét, a munkapiacra való gyenge érvénye-

sülését, miközben éppen a műszaki iskoláknak kellene a legtöbb emberre kiképezniük. A minősített alkalmazottak hiányát a leggyakrabban szakmunkásképzőink és szakközépiskoláink gyenge színvonalával indokolják.

Ez azonban igen súlyos érv, amelynél természetesen muszáj megállnunk. Nem állítom, hogy részben nem felel meg a valóságnak, mégis fölteszem a kérdést: mindennek mi az oka?

Nem vétkesek-e többek között éppen a munkáltatók, azaz a cégek, üzemek, vállalatok, amelyeknek a leginkább kellene törődniük a szakmunkásképző és a szakközépiskolai oktatással, ahogy az már évtizedek óta a fejlett Nyugat-Európában természetes? Hány munkáltató támogatja a szlovákiai iskolákat saját fejlett technológiájával, szaktanácsadással, alkalmazottainak tapasztalataival... Negatív példaként említem azt a pedagógusi tapasztalatot, hogy a Munkál-

tató Egyesületek Szövetsége egyetlen évben sem küldte el iskolánkba képviselőjét mint megfigyelőt a szóbeli érettségi vizsgabizottságba annak ellenére, hogy erre minden évben felkértük, mert ez törvényes kötelességünk. A szakiskolák további negatív tapasztalata a saját szakuknak megfelelő cégekbe, üzemekbe való kötelező szakkirándulások biztosításával kapcsolatos. Ezek, kevés kivételtől eltekintve, a termelési haszon hajszájában, a gyártási tervek szorításában s a munkahelyi biztonság és az egészségvédelem igényes betartásával kapcsolatos gyakori kifogásokkal elutasítják a tanulók fogadását és a velejáró 2-3 órás szakmai magyarázatot.

Úgy tűnik, gyakrabban kell figyelmeztetnünk több munkáltatónkat, hogy a befektetés az oktatásba a saját jövőjükbe való befektetés!

A megoldást keresve, hogyan emeljük az oktatás színvonalát a szakközépiskolákban, nem kerülhetjük meg a pedagógus alkalmazottak bérezésének gyakran érintett kérdését. A szakiskolák végzőseinek a jövőben munkáltatóik által elvárt szakmaiságát és minőségét természetesen elsősorban a szaktantárgyak tanárainak kellene biztosítaniuk, vagyis főleg a mérnököknek, informatikusoknak, sőt a szakgyakorlatot vezető mestereknek, stb. Mindnyájan a pedagógusalkalmazottak bérezési skálájába vannak besorolva, praxisuk hosszúságától függően, és mind sajnálatosan keveset keresnek a cégek menedzsmentjének hasonlóan kvalifikált szakembereivel, a termelő üzemek vezető alkalmazottaival, de sok csupán középiskolai végzettséget igénylő vezető pozícióval összehasonlítva is. Ezért ne csodálkozzunk, hogy az iskolaigazgatók már régóta riadót fújnak, mert nincs, aki az iskolákban a szaktárgyakat tanítsa. Akik néhányan még megmaradtak, tapasztaltak ugyan, ám a korszerű gyakorlattól

már kicsit távolálló idősebb tanárok, és a nyugdíjba vonulásig hiányzó éveiket számolgatják. De ki jön utánuk? A fiatalok a mai fizetések mellett biztosan nem! Átmeneti megoldást jelenthetne a közvetlenül a gyakorlatból meghívott, valóban felkészült szakemberek óraadó tanárként alkalmazása az iskolában. Ha szeretnénk őket bevonni az oktatási folyamatba, jelentősen meg kellene változniuk a külsősök alkalmazásáról szóló jelenlegi megkövesült törvényeknek. Nem követelni meg tőlük például az igényes kétéves tanulmányt, a pedagógiai minimumot, amely a hosszú távú iskolai tevékenységük feltétele, kidolgozni számukra egy különleges fizetési tarifarendszert. Törvényesíteni kéne a munkáltatók kötelességét, hogy szakembereket biztosítsanak a szakiskolák számára, stb.

Szándékosan hagytam a végére ennek a nem különösebben örömteli történetnek a kulcsszereplőit – a tanulókat. A tanulókat, akikből az utóbbi években az alapiskolákban, következőképp a középiskolákban is egyre kevesebb van. Ennek a hanyatlásnak megfelelően csökken sajnós a szakközépiskolai oktatás színvonalára is. A normatív finanszírozás az iskolaigazgatókat azon tanulók fölvetelére is készíti, akik tudása nem felel meg az adott iskola követelményeinek. Így a gimnáziumokba fölveszik az inkább szakiskolákba való tanulókat, ide viszont olyanokat, aki ezelőtt a szakmunkásképzők padjaiban ültek. S a szakmunkásképzők konganak az ürességtől! Ma valahogy a kétkezi munka nem járja. Hiszen festőket, kőműveseket, kéményseprőket vagy henteseket kaphatunk a Balkánról vagy a harmadik világ országaiból is.

A feldolgozóipar már régebbtől jelzi a műszaki iskolai abszolvensék hiányát. Az iskolaügy felhívással fordult az alapiskolák nevelési tanácsadóhoz, hogy intenzívebben propagál-

ják a műszaki középiskolákban való továbbtanulást. Az alapiskolákban ismét bevezetik a tanulók gyakorlati képességeinek ellenőrzését igénylő tantárgyakat, például a munkára nevelést, a technikát. Ezeket a lépéseket pozitívan kell értékelnünk, s remélni, hogy a jövőben segítenek csökkenteni a tanulók félelmét és aggodalmát a műszaki irányú iskolákban tanulás igényességétől. Maga az iskolaügyi minisztérium is hatékonyan hozzájárulhatna a műszaki irányultságú iskolákban tanulás propagálásához, mégpedig a tanulói normatíva jelentős emelésével. Ez főleg ezen iskolák olyan legkorszerűbb segédeszközökkel, berendezésekkel és műszerekkel felszereltségének javításán segítene, amelyekkel az iskola végzőse kapcsolatba kerül a munkahelyi gyakorlatban. Együttal növekedne az oktatás színvonala, az iskolának és a benne tanulásnak a vonzereje is.

A mai szakközépiskolai oktatást sújtó néhány probléma rövid összefoglalásával csupán megerősítettem ennek az írásnak a bevezetőjében tett megállapításomat, hogy nagyon zavaros, sőt kritikus időszakot él át. Hogy eljussunk abba a stádiumba, amikor a tanuló, a szülő, az iskola és a majdani munkáltató is elégedett lesz, leginkább mindegyik említett fél aktív együttműködésére lesz szükség. A minisztériumok részéről sok változtatásra a legiszlatívában, a pénzek érezhető növelésére az adott szektorban, a nevelési tanácsadás stratégiájának átdolgozására, nagyobb felvilágosultságra a szülők soraiban, a jövő munkáltatóinak egyértelműen pozitív hozzáállására és széleskörű támogatására, az oktatás és a munkapiac szoros együttműködésére. Következésképpen várhatjuk a munkanélküliség rizikójának csökkenését, a szakközépiskolák végzőseinek sikerebb érvényesülését a gyakorlatban, s ebből következőleg a jövőbeni munkáltatóinak megelégedését.

